

**Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 20.051.174
Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника
доктору медичних наук,
професору Остапяку Зіновію
Миколайовичу (76018, м. Івано-
Франківськ, вул. Шевченка, 57)**

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата медичних наук, доцента, професора кафедри терапії, реабілітації та морфології Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

Аравіцької Марії Геннадіївни

на дисертаційну роботу **Микитюка Артема Ігоровича**

«Фізична терапія осіб похилого віку з саркопенією після резекції печінки з приводу колоректальних метастазів»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія»

Актуальність теми.

Сучасні демографічні тенденції характеризуються значним старінням населення, що зумовлює збільшення частки осіб похилого віку серед пацієнтів із хронічними та онкологічними захворюваннями. Однією з найпоширеніших онкологічних патологій є колоректальний рак, який посідає провідні позиції серед причин онкологічної захворюваності та смертності у світі. У значній частини пацієнтів у процесі розвитку захворювання виникають метастази до печінки, які часто потребують хірургічного лікування, зокрема резекції печінки. Завдяки вдосконаленню методів діагностики, хірургічної техніки та

комплексної терапії значно зросла виживаність таких пацієнтів, що, у свою чергу, актуалізує питання їхньої післяопераційної реабілітації.

Особливої уваги потребують пацієнти похилого віку, для яких характерні вікові інволюційні зміни, зниження функціональних резервів організму та висока поширеність супутніх захворювань. Однією з найбільш значущих проблем цієї категорії пацієнтів є саркопенія – синдром, що характеризується прогресуючою втратою скелетної м'язової маси та сили, що призводить до зниження фізичної працездатності, підвищеного ризику падінь, інвалідизації та смертності. У пацієнтів із онкологічною патологією саркопенія може посилюватися внаслідок катаболічних процесів, пов'язаних із пухлинним процесом, системною терапією та хірургічними втручаннями.

Після резекції печінки у пацієнтів похилого віку нерідко спостерігається значне зниження фізичної активності, погіршення функціонального стану м'язової системи, зменшення толерантності до навантаження та зниження якості життя. За таких умов фізична терапія стає важливим компонентом відновного лікування, спрямованим на відновлення функціональних можливостей організму, профілактику ускладнень та підтримку незалежності пацієнтів у повсякденному житті.

Незважаючи на значну кількість досліджень у галузі онкологічної реабілітації, питання фізичної терапії осіб похилого віку з саркопенією після резекції печінки з приводу колоректальних метастазів залишається недостатньо вивченим. Існує потреба у розробці науково обґрунтованих програм фізичної терапії, які б враховували вікові особливості пацієнтів, специфіку онкологічного процесу та післяопераційного відновлення, що робить дослідження Микитюка А.І. актуальним та сучасним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана згідно з планом науково-дослідних робіт Карпатського національного університету імені Василя Стефаника; є фрагментом дослідження «Покращення функціонального стану, якості життя та корекція

патологічних станів різного походження засобами терапії та реабілітації», № державної реєстрації 0123U01534. Роль автора полягала в систематизації теоретичних відомостей щодо клінічного перебігу колоректального раку та саркопенії у пацієнтів онкологічного профілю старших вікових груп, а також застосування засобів фізичної терапії, у розробці комплексної програми фізичної терапії для цього контингенту, у її практичному впровадженні, статистичній обробці та аналізі отриманих результатів

Ступінь обґрунтування наукових положень і висновків, які сформульовані у дисертації. Основний зміст дисертації висвітлено в 3 наукових статтях у фахових журналах, 1 – в виданні, яке індексується наукометричною базою Scopus та апробовано на 5 міжнародних та всеукраїнських конференціях.

Оцінка змісту дисертації. Дисертація Микитюка А.І. складається з анотації, вступної частини та п'яти розділів, загальних висновків, списку використаних літературних джерел, додатків.

У вступі наведено актуальність обраної теми, зв'язок дисертаційної роботи з науковим планом науково-дослідних робіт Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, зазначені мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження, наукова новизна одержаних результатів дисертації та практичне значення роботи, особистий внесок здобувача, апробацію результатів дослідження, структуру дисертації.

У першому розділі дисертант аналізує сучасні погляди на реабілітаційні втручання при онкологічній патології органів черевної порожнини. У розділі розглянуто епідеміологію та клінічні особливості колоректального раку, особливості перебігу саркопенії в контексті клінічного стану онкологічних хворих, принципи реабілітаційного втручання у пацієнтів з онкологічною патологією товстого кишечника.

У другому розділі наведено методики обстеження пацієнтів, які характеризували стан здоров'я осіб похилого віку з саркопенією після резекції печінки з приводу колоректальних метастазів. Детально представлено організацію дослідження – його етапи, контингент, критерії включення та виключення, принципи поділу на групи дослідження, біоетичні принципи.

Третій розділ присвячений висвітленню результатів, отриманих при обстеженні осіб похилого віку з саркопенією після резекції печінки з приводу колоректальних метастазів. Проаналізовані оброблені статистичними методами результати дослідження засвідчили погіршення стану досліджуваного контингенту хворих порівняно з умовно здоровими особами за параметрами структурно-функціональних маркерів саркопенії, показниками фізичного статусу, рівноваги та ризику падіння. У них було виявлено зміни параметрів нутритивного статусу та антропометрії, параметри мультифакторного оцінювання якості життя.

Четвертий розділ містить докладну інформацію щодо принципів створення апробованої програми фізичної терапії та докладний опис її складових частин та методичні особливості їх застосування, етапи дослідження. Для пацієнтів було розроблено програму фізичної терапії тривалістю шість місяців із застосуванням терапевтичних вправ (амбулаторних сесій, телереабілітації, самостійних занять, програми «Vivifrail»), заходів для профілактики післяопераційних ускладнень (компресійна білизна, бандаж черевної порожнини), освітнього компонента під час преабілітації, гострого, підгострого та довготривалого періодів реабілітації. Всі застосовані методи фізичної терапії мають науково доведену ефективність, обґрунтовані з позицій застосування діагностованих патологічних станів, є сучасними та відтворюваними в умовах інших реабілітаційних закладів.

У п'ятому розділі подано порівняння отриманих після впровадження розробленої програми показників відносно вихідного результату, показників контрольної групи (відносно здорових осіб) та показників групи, яка

відновлювалась згідно принципів відповідного клінічного протоколу. Впровадження розробленої програми фізичної терапії для осіб похилого віку з саркопенією після резекції печінки з приводу колоректальних метастазів сприятливо вплинуло на стан їх здоров'я (визначено статистично значуще покращення відносно вихідних даних та параметрів групи порівняння).

Висновки узагальнюють отримані у процесі дослідження дані. Список літератури переважно сформований з сучасних іноземних джерел, з відносно невеликою кількістю робіт провідних українських вчених в галузі реабілітації пацієнтів з онкологічною та геріатричною патологією.

Додатки містять докладний опис опитувальників та шкал, застосованих у роботі; довідки впровадження дисертаційного дослідження, список дисертаційних праць здобувача.

Дисертація є самостійним науковим дослідженням, містить власні авторські висновки. Викладені в дисертації наукові результати отримано здобувачем особисто.

Зміст наукової новизни дослідження полягає в обґрунтуванні науково-теоретичних засад для створення комплексної програми фізичної терапії для осіб похилого віку з саркопенією після резекції печінки з приводу колоректальних метастазів. Вперше: обґрунтовано та апробовано комплексну програму фізичної терапії під час реабілітації, а також у гострому, підгострому та довготривалому періодах реабілітації, визначальними особливостями якої є виконання терапевтичних вправ (амбулаторних сесій, телереабілітації, самостійних занять, програми «Vivifrail»), заходів для профілактики ранніх післяопераційних ускладнень (компресійна білизна, бандаж черевної порожнини), освітнього компонента; комплексна програма фізичної терапії побудована з позицій корекції ознак саркопенії у пацієнтів похилого віку після резекції печінки з приводу колоректальних метастазів не тільки як наслідку онкологічного стану, але й з позицій геріатричного статусу – наявності порушень рівноваги, ризику падіння.

Практична значущість полягає у створенні науково обґрунтованої комплексної програми фізичної терапії для осіб похилого віку з саркопенією після резекції печінки з приводу колоректальних метастазів, що сприяло зменшенню вираженості структурно-функціональних маркерів саркопенії, покращенню показників фізичного статусу та зменшенню ризику падіння та кінезіофобії, покращенню психоемоційного стану, зменшенню проявів мультитриції та покращенню антропометричних параметрів і покращенню якості життя; а також у визначенні критеріїв вибору, послідовності, дозування та параметрів застосування засобів фізичної терапії.

Практичні розробки дисертаційного дослідження використані у діяльності Державного некомерційного підприємства «Національний інститут раку», Комунального некомерційного підприємства «Прикарпатський клінічний онкологічний центр Івано-Франківської обласної ради».

Теоретико-методичні розробки дослідження використовуються у навчальному процесі кафедри фізичної терапії, ерготерапії Івано-Франківського національного медичного університету; кафедри терапії, реабілітації та морфології Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Розроблена комплексна програма фізичної терапії може бути використана в практичній діяльності фізичних терапевтів, ерготерапевтів, лікарів фізичної та реабілітаційної медицини та інших фахівців мультидисциплінарної реабілітаційної команди спеціалізованих реабілітаційних відділень та центрів онкологічного, хірургічного, геріатричного та загального профілю.

Стиль та мова дисертації. Дисертація написана українською мовою з дотриманням вимог щодо викладу наукового тексту. Дисертаційна робота Микитюка Артема Ігоровича оформлена згідно вимог МОН України. Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку

використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації – 225 сторінок, з них основного тексту 145. Дисертація містить 9 рисунків, 30 таблиць та 3 додатки на 40 сторінка. Список використаних джерел містить 204 найменування (21 – українською, 183 – іноземними мовами).

За результатами аналізу тексту дисертації та публікацій не виявлено ознак академічного плагіату, елементів фальсифікації. Автор використовує посилання на свої наукові публікації, дослідження інших науковців та інші джерела, що свідчить про відсутність порушення автором вимог академічної доброчесності.

Зауваження до змісту та тексту дисертації:

- У роботі доцільним було б глибше розкрити патофізіологічні механізми розвитку саркопенії у пацієнтів після резекції печінки з приводу колоректальних метастазів.
- Опис таблиць є дуже об'ємним, перевантаженим цифрами, що ускладнює сприйняття.
- У дисертації недостатньо висвітлено роль нутритивної підтримки у комплексній корекції саркопенії.
- В розділі 4 доцільним було зазначити конкретний перелік продуктів харчування, які були рекомендовані пацієнтам.
- Доцільним розшифрувати динаміку контингенту обстежених осіб упродовж 6 місяців впровадження програми з точки зору критеріїв припинення її виконання.

У порядку дискусії також хотілося почути відповіді на такі запитання:

1. Які методи мотивації використовувалися для підвищення прихильності пацієнтів до фізичної терапії?
2. Яку роль у реабілітації таких пацієнтів відігравала або може відігравати мультидисциплінарна реабілітаційна команда?

Однак, наявність зазначених зауважень не впливає на загальну позитивну оцінку дисертації Микитюка А.І. Сформовані зауваження є дискусійними та орієнтовані на фокусування подальших наукових досліджень визначеної проблематики.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дослідження Микитюка А.І. є завершеною, самостійною працею, яка виконана на високому науковому рівні та у повному обсязі вирішує поставлені завдання. У ньому отримано нові обґрунтовані та достовірні результати, які є суттєвими при створенні більш ефективної системи реабілітації осіб похилого віку з саркопенією після резекції печінки з приводу колоректальних метастазів.

Вважаю, що дисертація Микитюка Артема Ігоровича «Фізична терапія осіб похилого віку з саркопенією після резекції печінки з приводу колоректальних метастазів» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії КМУ» від 12.01.2022 № 44 (зі змінами) та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами), а Микитюк Артем Ігорович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 227 – Фізична терапія, ерготерапія.

Рецензент:

кандидат медичних наук, доцент,
професор кафедри терапії,
реабілітації та морфології
Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Марія АРАВІЦЬКА